

נוטריון קוץ

מסע ביבליוגרפי - גליון 14 (שבט תשע"ב)

ספר בלי הקדמה – כגוף בלי נשמה

הפתגם שבכותרת מצוי בפתחיהם של ספרי-קודש רבים מן הדורות האחרונים (עשרות רבות של ספרים - לפי חיפוש ב"אוצר החכמה").

זהו פתגם מעט מוזר, מאחר והוא מעניק חשיבות יותר גדולה להקדמה (נשמה) מאשר לספר עצמו (הגוף). בנוסף, לא ידוע לי מי הוא ממציא הפתגם ומתי והיכן נזכר לראשונה (בספרים שראיתי הוא מובא בשם "קדמונים" "אמרי אינשי", "אמרו המושלים" ועוד), ויש לי תחושה שהוא נולד בעיקר בגלל החרוז (הקדמה – נשמה).

בפתגם זה נעשה שימוש כפול: מחברים רבים השתמשו בו כ"התנצלות" על כך שכתבו הקדמה (!), ואילו אחרים נופפו בו בכדי להדגיש את חשיבותה של ההקדמה שכתבו ועל מנת להמריץ את הקורא לקוראה.

גירסה מורחבת יותר לפתגם ראיתי בספר "עלי תמר" (לר' ישכר תמר, תל אביב תשמ"ב, סדר נשים, עמ' קצט):

ספר בלי שער הסכמה והקדמה - כגוף בלי נשמה.

ויש שגרסו רק:

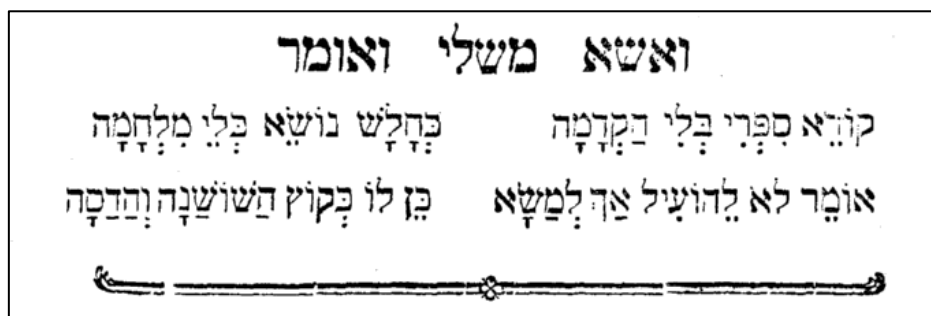
ספר בלי הסכמה – כגוף בלי נשמה.

והנה וריאציה נוספת בספר "עמודי בית יהודה" (לר' יהודה הורוויץ, אמשטרדם תקכ"ו), שמגנה את הקורא ספר בלי ההקדמה [ומתברר שבמקרה כזה, הקורא עצמו הוא "נפש בלי נשמה" – לא הספר!]:

קורא ספרי בלי הקדמה, נדמה לבעל נפש בלי נשמה, וכעיר פרוצה בלי חומה

מחבר הספר "עמודי שמים" (ר' אברהם ליכטנשטיין, ורשה תקס"ג), חורז אף הוא בגנותו של המדלג על ההקדמה:

לספרים יש בדרך כלל "שער", ומכאן שהספר דומה לבית, ולכן יש לו גם "מבוא" או "פרוזדור" לפני ה"טרקלין", או במונחים של בית המקדש - "אולם" לפני ה"דביר":

כאולם לפני הדביר - כן הקדמה בראש כל ספר.

פתגם זה מצאתי בכמה מקורות. הגאון בעל "פרדס יוסף" (ר' יוסף פצנובסקי מפבאייניץ), משלב אותו עם הפתגם שפתחנו בו לעיל:

קיימו וקבלו המחברים עליהם לחוק ולא יעבור, לבנות יציע ההקדמה סביב למחברתם, ומאמר העולם: כאולם לפני הדביר, כן הקדמה בראש כל ספר, וספר בלי הקדמה, כגוף בלי נשמה... (פרדס יוסף, חלק א, פיוטרקוב תרצ"א, הקדמה).

על הדימוי ספר=בית בנוי גם הפתגם הבא (שאף מקורו "עממי"):

ספר בלי מפתח כבית נעול הוא.

וכן מופיע דימוי מסוג זה בשער חיבורו של ר' משה מזאלישין, "משפט צדק" על תהלים (ברסלוי תק"צ), בשם ספר הברית (לר' פנחס אליהו הורוויץ):

ונכתב בספר הברית כאשר ראוי שלא לכנוס לבית חבריו פתאום בלתי ינקש תחילה על הדלת, כך אין לקרוא בספר בלתי יקרא בו קודם ההקדמה.

אמנם הנוסח בספר הברית מעט שונה, והוא מכון אל הקדמות ספר הברית עצמו, ולא על כל הקדמות הספרים בכלל:

וכאשר מהראוי שלא לכנוס לבית חבריו פתאום בלתי ינקש תחילה על הפתח והדלת, כך אין לקרוא בספר הזה בלתי יקרא בו מקודם ההקדמה הראשונה עם השניה.

(הדבר קשור לפרשיה מצערת שאירעה למחבר הספר, כאשר חלקו נדפס ללא רשותו בברין תקס"א – ראה על כך ההקדמה השניה של הספר ממהדורת זולקווא תקס"ז ואילך, ואכמ"ל).

ויש וריאציות חריפות יותר. יצחק בר לוינזון (ריב"ל) כותב בהקדמה לספרו "ימין צדקי":

הקורא ספר ולא עיין בהקדמתו, כגנב הנכנס דרך החלון.

ובספר "משלי עין בין משק" (ר' ישראל נחום קווארט, ניו-יורק 1941, עמ' 149) גורס:

הקורא ספר ולא הקדמתו – כגנב במחתרת יסכן ראשו.

מליצות אלו מצטרפות למאמצים רבים שעשו מחברי ספרים במטרה לשכנע את הקוראים לעיין תחילה בהקדמת ספרם.

האמצעים בהם נקטו המחברים היו שונים ומגוונים, החל באזהרות והשבעות וכלה בתחנונים ובקשות. נביא כאן רק שתי דוגמאות:

המדקדק ר' אליהו בחור הקדים לספרו "מסורת המסורת" שלוש הקדמות ("הראשונה בשיר והשנית בחרוזה והשלישית בהלצה"). ב"הקדמה" לשלוש ההקדמות כתב:

...ואלו הייתי כדאי להשביע איש מישראל, הייתי משביע את כל הבא ללמוד הספר הזה שלא ילמדו עד שיקרא ההקדמות האלה, אך מפיל אני תחינתי ובקשתי לפניהם על ככה, והעושים כן תבוא עליהם ברכה, ומובטח אני כי לא איש יתחרט ובן אדם ויתנחם באבוד זמן בקריאה זו, אך יגיע תענוג נמרץ לקוראיו כאשר ימצאו במ דברים טובים וחיידושים, אשר לפני לא ידעו ומאז ומקדם לא שמעו...
...

הקדמה

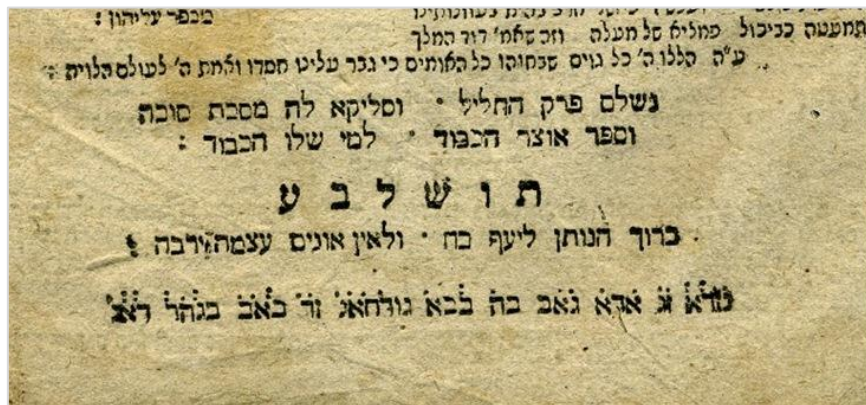
צברים . מזירת לזה נבא דברים
וענינים בספר הזה שתבדו חכמתם
על האנשים המעינים בו אם לא
יקראו החלח דברי החכמות אשר
הקדמתי והם שלשה הראשונה
בשיר השירים בחרונה והשלישית
בהלצה . ואלו היותי כדאי לחשיב
איש מושאל היותי מושבע את
כל הבא ללמוד הספר הזה של
ולמדהו ער שיקרא החקמורה
חאלה אך כפול אני החפתי ובקשתי
לפניהם על ככה . והעושים בו הבא
עליהם ברכה . ומובטח אני כי לא
איש יתחרט וכן אדם ויהנחם כא
באביר זמן בקריאתו זו אך יגיע ת
העניג ומרץ לסוראיו כאשר ימ
ימצאו בם דברים טובים וחרושים
אשר לפניהם לא ידעום . ומא
ומקדם לא שמעום . ולזה לבד

בספר הביבליוגרפי "שפתי ישינים" של רבי שבתי משורר בס, מוצבת כבר בשער בקשתו של המחבר:

שפתי ישינים... אשר אוה... יגע ואסף...
כהר"ר שבתי משורר בס...
ואחת היא שאלתו ואותה הוא מבקש,
מאת כל איש אשר על דלתות הספר ינקש
יקרא בראשונה ההקדמה כולה,
ויראה תועליות הספר יקרים מכל אבני סגולה.

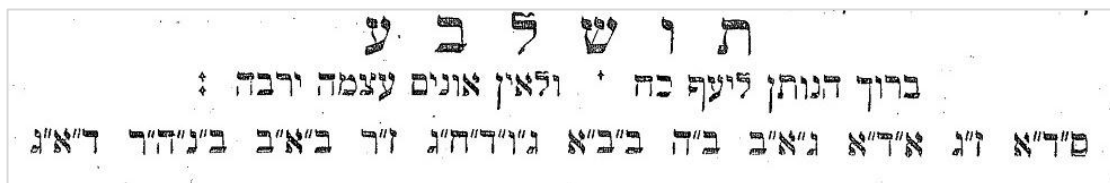
צופן בקולופון

לפני כחודש פירסמתי ב"נוטריקון" המקוון, את הקולופון המוזר שנדפס בסוף ספר "אוצר הכבוד", נאווי-דוואהר תקס"ח.

נזדא זג אדא גאב בה בבא גודחאג זד באב בגהר דאג

והנה אותו קולופון במהדורה מאוחרת יותר (סאטמאר תרפ"ו):

ביקשתי מהקוראים להחכים אותי בפענוח ה"נוטריקון המוזר".

והנה, ידידי הרב יעקב ישראל סטל "הרים את הכפפה", עמל על החידה ומצא פתרון מבריק שהוא גם גילוי ביבליוגרפי. הנה דבריו:

נראה לי כי מצאתי את פתרון ה'נוטריקון המוזר'.

ראשית, אין זה נוטריקון אלא יותר 'כתב סתר'.

הפתרון טמון בנקודות הבודדות והכפולות שנסמנו על גבי האותיות בדפוס הראשון, שהושמטו בדפוס השני! הנקודה הבודדת היא כדוגמת חול"ם, והנקודה הכפולה היא כדוגמת הסימן שו"א, אלא שהיא מעל האות ולא מתחתיו.

ראשית נעתיק את ה"כתב סתר" על נקודותיו (מסיבה טכנית, סימנתי את הנקודות מתחת לאותיות ולא מעליהן).

נִזְדָּא זָג אָדאָ גָאָב בֶּה בָּבאָ גוֹדְחָאָג זָר בָּאָב בְּגֶהֱךָ דָאָג

הכותב השתמש ערבב אותיות משלושה 'סוגי' אלפא ביתות:

1. הרגילה = א"ב
2. אי"ק בכ"ר
3. החלפת אות בזו המצויה לפניה 4 'מקומות'.

האותיות שמתוך האלפא ביתא 'הרגילה' לא נרשמו עליהן שום נקודות, לא נקודה בודדת ולא נקודה כפולה.

על האותיות שיש להחליפן באי"ק בכ"ר - נרשמה עליהן נקודה בודדת.
ועל האותיות שיש להמירן עם זו המצויה 4 'מקומות' לפניה - נרשמו עליהן שתי נקודות.
עכשיו ראוי להציג לפני הקורא את טבלת החילופים של אי"ק בכ"ר:

א	י	ק
ב	כ	ר
ג	ל	ש
ד	מ	ת
ה	נ	
ו	ס	
ז	ע	
ח	פ	
ט	צ	

ואחר כל הקדמות אלו, מתפענח 'כתב הסתר' בקלות. הנה הוא, הכתב ופיענוחו, שורה תחת שורה:

נִזְדָּא זָג אָדאָ גָאָב בֶּה בָּבאָ גוֹדְחָאָג זָר בָּאָב בְּגֶהֱךָ דָאָג

העתק על ידי ליב בן רבי גומפיל עם רכי בשנע תקל

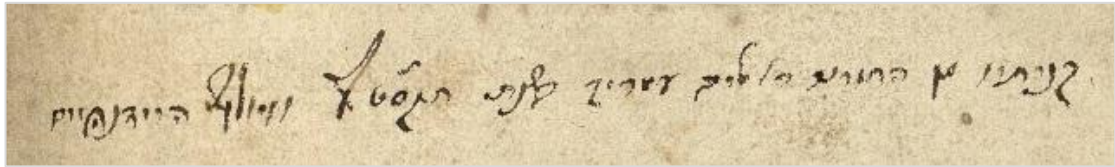
אין מדובר כאן באחד מ'הפועלים' שסידרו את הספר לדפוס, שנהגו, באותם ימים, לחקוק את שמותיהם בסוף הספר שסידרו, וכאן, משום מה, החליט ה'פועל' להסוות את שמו ב'כתב סתר' מעניין. מהלשון 'העתק' [=הועתק] שבכתובת ברור, כי מדובר כאן במעתיק כתב היד, והוא כנראה, ר' ליב ב"ר גומפיל עמרין, מתלמידי המובהקים של ר' נתן אדלר (ראה: רב"ש המבורגר, 'מנהגי בית מדרשו של רבינו נתן אדלר זצ"ל', מוריה, שנה שבע-עשרה, גליון א-ד [קצג-קצו], שבט תשנ, עמ' רלט, הערה 5, וש"נ). ר' ליב זה העתיק את כתב היד של ספר 'אוצר הכבוד', לעצמו או לאחר, בשנת תק"ל, וחתם את שמו בסופה של ההעתקה ב'כתב הסתר' הנזכר. לימים, כעבור שלושים ושמונה שנה, בשנת תקסח, בא כתב היד לידי המוציא לאור, והוא הדפיס גם את 'כתב הסתר', בסוברו כנראה, שמדובר באיזה 'סוד' מסודות התורה... אלא שנשתבש מעט בהעתקת ה'כתב' והעתיק "בְּגֶהֱךָ" במקום "בְּגֶהֱת" שהיה כתוב במקור, שפתרונו: "בשנת", שכאמור, אות שלא נוקדה בכלל אין להחליפה! נמצא, אפוא, כי פתרונו של 'כתב הסתר' הוא כך:

העתק על ידי ליב בן רבי גומפיל עמרין בשנת תקל

על כל האמור לעיל חשוב להוסיף, כי ר' ליב עמרין הנזכר, היה מצוי בכתבי יד.

ב'ספר הטעמים', כת"י אוקספורד-בודלי (קטלוג נויבאואר 1661; מספרו במכון לתצלומי כת"י עבריים: F17403), בכתובה אשכנזית מהמאה ה-17, נרשם בראש דף 17א, על קניית כתה": "קנייתו אני וואלף היידנהיים מאת ר' ליב עמריך, בחדש שבט תקע"ב".

ובקובץ פילוסופיה ומוסר, כת"י ירושלים - הספרייה הלאומית 2132, בכתובה אשכנזית-רבנית משנת שמ"ח (1588), נרשם בסופו: "קנייתו מן התורני ר' ליב עמריך, בשנת תקס"ט. וואלף היידנהיים".

כל הפרטים הנ"ל ע"פ הקטלוג הממוחשב של המכון לתצלומי כתבי יד עבריים בירושלים.

תיעוד נוסף לכך שר' וולף היידנהיים רכש כתבי יד מר' ליב עמריך מופיע בטופס כת"י של פסיקתא רבתי שב'מוזיאון הבריטי', שם נרשם:

שייך להמופלא כמהר"ר נתן אדליר כ"ץ נר"ו.

קנייתו אני וואלף היידנהיים מאת ר' ליב עמריך מ"ס, בשנת תק"ע.

[ראה מאמרו של מ' סאנדרס, 'פסיקתא רבתי דפוס ראשון', ארשת: ספר שנה לחקר הספר העברי, ג, ירושלים תשכא, עמ' 101].

נראה, שבתחילה היה הספר ברשות ר' נתן אדלר, לאחר מכן (אחרי פטירתו?) הוא עבר לידי תלמידו, ר' ליב, ולימים קנהו ממנו ר' וולף היידנהיים.

כנזכר, ר' ליב עמריך נפטר בשנת תקע"ח (עי' מאמרו של רב"ש המבורגר הנסמן לעיל), ונמצא כי כל שלושת הספרים שר' וולף היידנהיים קנה ממנו היו בעשור האחרון לחייו. קשה לדעת את הסיבה. האם רק בשלהי חייו הפך ר' ליב למוכר ספרים? ושמה היה דחוק בממון ומשום כך הוצרך למכור את כתבי היד שברשותו?

כך או כך נמצאנו למדים, שר' ליב היה מצוי בכתבי יד. אך בשונה מכתב היד של 'אוצר הכבוד' שהעתיק במו ידיו ואף השאיר קולופון שנכתב ב'כתב סתר' מעניין, שלושת כתבי היד הנזכרים לא הוא עצמו העתיקם. שני כתבי הראשונים הועתקו עוד קודם בואו לעולם (הראשון במאה ה-17, והשני בשנת שמ"ח), וכנראה שאף כתב היד השלישי, זה המחזיק את 'פסיקתא רבתי', לא הועתק בידי, שהרי בתחילה היה ברשות רבו. אך עדיין יש לשקול את האפשרות, שר' ליב העתיקו לכבוד רבו.

עד כאן דברי הרב סטל ותשואות חן חן לו.

אצרף לזה דבר-תורה שמביא חברו של ר' ליב עמריך, "החתם סופר" (אף הוא תלמיד רבי נתן אדלר), בשמו של ר' ליב (חידושי חתם סופר, מועד קטן כח, א).

קטע זה מחזק את הפענוח של הרב סטל, ורואים ממנו שר' ליב נהג "לדרוש כתרי אותיות":

אודיעך מה ששמעתי מפני ידידי הרבני כ"ה ל"ב עמרין
מפ"ד על פסוק וכל קרני רשעים אגדע תרוממה קרנות לדיק
[שם ע"ה י"א], כי לע"ל יחצטל הרע מהעולם, וכהנה האותיות
הראשונות והאחרונות של כל תיבה נקראו קרנות התיבה כי
כמה עומדים בקרן זוית, ואם חסיר האותיות הראשון והאחרון
מרשע הוא ר"ש עי"ן אותיות רע שזה יחצטל לע"ל ישאר ש"ן,
ואם חסיר בן מזדיק אות הראשון והאחרון, אמנם לא חסירם
לגמרי כמו בחרשע, שהרי מזדיק לא יחצטל דבר חלילה, רק תלך
אות הראשון והאחרון; נעשה ממנו תיבה ק"ן ותשאר צלמ"ע צ'
אותיות ד"י, ואם תלך לזה ש"ן הנשארת מחרשע הנ"ל יעלה
שד"י וכו' קן שדי, וזהו וכל קרני רשעים אגדע לגמרי ותשאר
ש"ן כנ"ל, ואח"כ תרוממה קרנות לדיק, לא יגדע אותם חלילה
אלא תרוממה לרפס יחד כנ"ל. וזהו יגמר נא רע רשעים [שם
ז' י'], צ' אותיות רע יגמור לגמרי, ותכונן לדיק, מתיבה לדיק
לא יכלה דבר כי יהיה מכונן, רק צותן לצות וכליות חלקים
לדיק, פ"י צותן וצורר לצות היינו חלמ"ע אותיות צפני ענמן וכליות
צפני ענמן שהם הלדדים יעשה קן שדי, ע"כ דפח"ת.

ומה יותר מתאים מלסיים קטע זה בציטוט מתוך ספר "אוצר הכבוד" הנזכר - מתוך קטע העוסק
בחכמת האותיות:

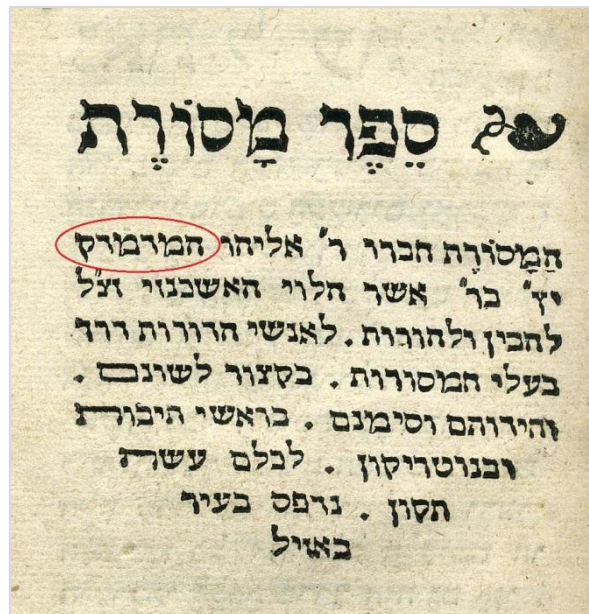
ואשמיעך בצורת האותיות דברי חכמה נעלמה. אל יעלה בדעתך שצורת האותיות שניתנו
בסיני היא הצורה אשר בידינו היום, אחרי שעברו עלינו כמה זמנים ובאו הסופרים שבכל
מקום ומקום לפי אורך הזמן והריחוק המקומות וחשבו ליפות את האותיות ובאמת
תיקונם ותקנתם היא קלקלתם, ומהם שלא למדו מעם סופר מהיר, ונתעוה הצורה
מאליה עד שגשתנית צורתם הראשונה מיד ליד וממקום למקום עד אשר כמעט נהפכה
אל צורה אחרת... (מסכת חגיגה, דף לב, ב, במהדורת תקס"ח).

טעות כתיב בספר דקדוק

ספר הדקדוק "מסורת המסורת" (שהוזכר לעיל), מאת המדקדק הנודע רבי אליהו בחור, נדפס בפעם
הראשונה בחיי המחבר, בדפוסו של דניאל בומברג בונציה, בשנת רצ"ח (1538), יחד עם ספרו "טוב
טעם". בשנה שלאחר מכן (רצ"ט 1539) נדפס הספר בשנית בעיר באזל. החידוש בהוצאה השניה
היה בעיקר בכך שגוף הטקסט נוקד כולו (ראה לעיל תמונת קטע מתוך הקדמת הספר במהדורה זו).

למרבה האירוניה, דווקא בספר הדקדוק החשוב הזה, נפלה טעות דפוס בולטת כבר בשער הספר
(של המהדורה השניה):

"ר' אליהו המדמדק"

אמנם, כבר בדפי התיקון שנוספו למהדורה הראשונה, הזהיר המחבר מפני הטעויות שעשויות להמצא בספר, וזאת מחמת זקנותו וקוצר ראייתו, ובאשמת ה"מסדרים" הגויים שלא ידעו עברית ו"הרבו לפשוע" במלאכתם. "אזהרה" זו יפה גם למקרה דנן.

אמר המחבר בהיות כי מחוק מלאכת הדפוס קרוב לנמנע, ורחוק האפשר להמלט, מבלי שיפלו טעויות ושבושים בספרים הנדפסים, ומה גם עתה בספר הזה אין ספק כי שוא עמלו בוניו בו, יען כי מסדרי האותיות לא מבני ישראל המה, ואפילו לשונינו אינם מכירים, ע"כ הרבו לפשוע, ובפרט בחלוק אותיות הדומות זו לזו כגון ב"ת בכ"ף, ודל"ת ברי"ש, וה"א בחי"ת, וחי"ת בתי"ו ודומיהן, ואני זקנתי ושבתתי ועיני החלו כהות, ע"כ עברתי על קצתם ולא ראיתם בהגיה דפוס כל יום ויום, ובפרט בקונטרס הראשון לא נזהרתי להיות נשמר...

אך מעניין, שבמהדורת באזל, שהועתקה כמעט בשלמותה מן הדפוס הראשון, כולל הקולופון שבסוף הספר ("ותכל כל המלאכה... פה וויניציאה המהוללה, בבית השר דניאל בומבירגי..."), הושמט דווקא קטע זה שכתב המחבר!

(בנוסף הושמט מהמהדורה השניה שירו של רבי סעדיה גאון על אותיות התורה, "אהל מכון בניי ששם עלו זקני", שנדפס בסוף מהדורת ונציה, עם פירושו של רבי אליהו בחור).

* * *

ואם כבר עסקנו בספר "מסורת המסורת", נזכיר את החלוקה המקורית שערך המחבר לספר ולפרקיו, המשתמשת ב"לוחות הברית" ו"עשרת הדברות" כאילוסטרציה. כך מחולק הספר לשלושה חלקים: "לוחות ראשונות", "לוחות שניות" ו"שברי לוחות".

בהקדמתו כותב רבי אליהו:

הנה אנכי טרם אחל לדבר... אודיע נא אתכם את אשר אני עושה לספרי זה.

ראשונה, אחלק עיקר הספר הזה לשני חלקים כדמות שני לוחות אבנים, וכתבתי על הלוחות הראשונים את עשרת הדברים... והלוחות השניות יהיו בעשרה מאמרים... ואח"כ אעש ארון אחד ואפתח בו שער ואשים בו שברי לוחות...

וכך מתחילות חמשת ה"דברות" הראשונות:

"הדבור הראשון – **אנכי** אליהו הלוי המחבר כבר בארתי... דין אותיות...".

"הדבור השני – **לא יהיה לך** שם בכל המקרא שיהיה תנועתו האחרונה...".

"הדבור השלישי – **לא תשא** את שם של שלש אותיות נעות על שפתיך...".

"הדבור הרביעי – **זכור** תזכור כי התיבות שדרך תמיד להיות...".

"הדבור החמישי – **כבד** תכבדו מאד הנביאים וכותבי הספרים...".

אליזבת הראשונה מבקרת באוקספורד – 1566

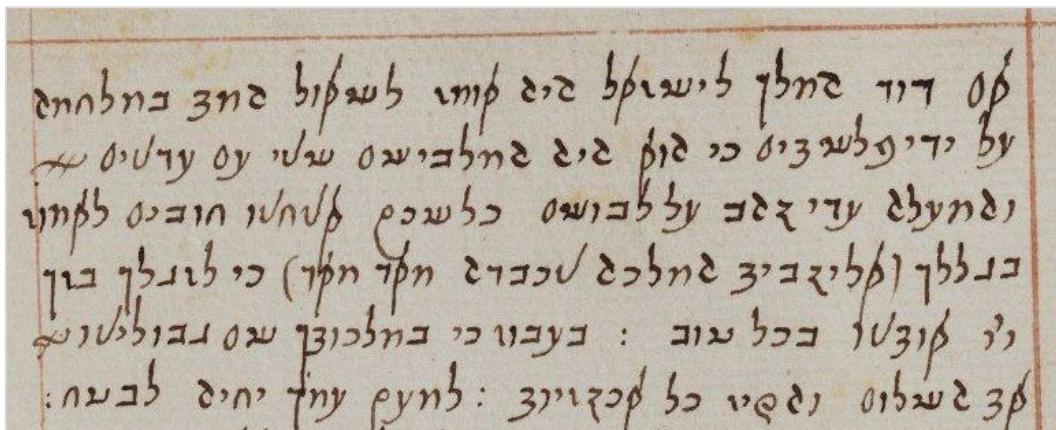
בשנת 1566 ערכה אליזבת הראשונה מלכת אנגליה ביקור רשמי ראשון באוניברסיטת אוקספורד. לרגל הביקור המלכותי הכין ג'ון ברנבלוק (John-Bereblock), שרטט וארכיטקט, חבר בקולג' אקסטר של האוניברסיטה, איורים מרשימים של כל מבני האוניברסיטה ("קולג'ים"). אל האיורים, שהוגשו כמתנה למלכה בעת ביקורה, נלוו הסברים מפורטים בשפה הלטינית שכתב תומס ניל (Thomas-Neal), פרופסור לעברית באוקספורד. עותק מעבודה זו שרד ונמצא היום בספריית הבודליאנה של אוניברסיטת אוקספורד (ניתן לצפות בו במלואו [כאן](#)).

כ"הבראיסטים" נוצרים רבים, תומס ניל קרא וכתב בעברית, למרות שספק אם פגש מימיו יהודי קורא עברית, מאחר ואנגליה בתקופתו היתה ריקה מיהודים (מאז גירושם בשנת 1290. היהודים חזרו לאנגליה בשנת 1655).

בשולי העבודה הוסיף תומס ניל שני קטעים מפרי עטו, שיר וקטע פרוזה שנכתבו בעברית, לכבודה של המלכה (מועתק כאן עם תוספת פיסוקים. השיבושים במקור!).

אם דוד, המלך לישראל, היה אומר לשאול, המת במלחמה על ידי פלשתים, כי הוא היה המלבישם שני עם עדנים והמעלה עדי זהב על לבושם, כל שכן אנחנו חובים לאמור בגללך (אליזבית המלכה נכבדה מאד מאד) כי לרגלך ברח' אותנו בכל טוב. בעבור כי במלכותך שם גבולינו את השלום והסיר כל אכזריות. למען עמך יחיה לבטח. ומדרשי הבינות בשלום השרימו(?) את לבותם ללמוד את אשר חפצו לאחזו. על כן נודה לך לעולם כלנו בכלל ואני בפרט מכלם אחרים בכל מאדנו. כי את הפלאת חסדיך לנו ויגברו עלינו רחמיך הרבים. לתת לנו את המורים ומלמדים אותנו במעגלי כל הבינה וכל חכמה. אנא הוסיפי נא להיטיב לנו יום יום ולתת מנוחה ושקט למדרשינו כדי שיהיה לנו הסבה תמד להתפלל אל ה' תחת עולמך בכל טוב.

השם ישמרך ויתן לך ארח ימים ושבע שמחות את פניו ונעימות בימינו נצח. אמן.

נשירה (ה)רעי כלנו יחדיו ונאמר
גילי מאד אכצוניא* קרית ספר
הרעי הרבה העיר מקור כל שכל
הנה אליזבית המלכה באה לך
והשרה אדירה משתכנת בך

ברוך ה' אליון ברום
מביאך הנה בשלום

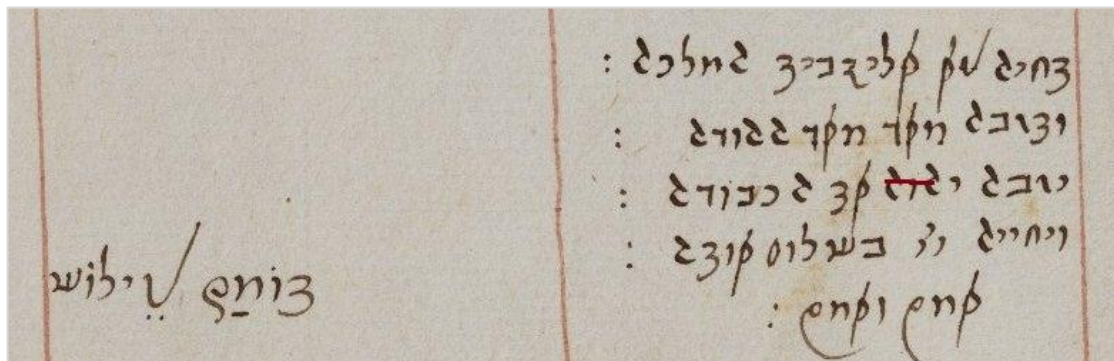
ומקרה אותך עד הלום
ישמור חייך בכל מקום

יתן ה' לך כלבבך
וימלא נא כל עצתך
ישמור את בואך וצתך
מכל פגע רע לנפשך

יצליח כל משלח ידך
אשר תתן את לבבך
לא יאנה רע עליך
לא יקרוב באהליך

תחיה נא אליזבית המלכה
ותרבה מאד מאד ההודה
ירבה ה' את הכבוד
ויחייה ה' בשלום אותה
אמן ואמן
תומס נילוש

* אכצונייא = Oxonia, השם הלטיני לאוקספורד (הערת גבריאל וסרמן)

שימו לב לכתב העברי המוזר ש"המציא" תומס ניל, והיזכרו בציטוט המובא לעיל מספר "אוצר הכבוד" על שיבוש צורת האותיות.

מסע ביבליוגרפי - מאת אלי שטרן. חלק מהמידע והתמונות באדיבות "קדם" - בית מכירות פומביות בע"מ. © כל הזכויות שמורות ואין להעתיק ללא רשות מפורשת. תגובות, רעיונות והערות מתקבלות בשמחה, וכמובן מצטרפים חדשים לרשימת התפוצה. elishteren@gmail.com

נוטריון